

Editorial

XI Congrés d'Arxivística de Catalunya

Innovació i desenvolupament professional. Conclusions

Una idea era compartida per gairebé tots els ponents i assistents a l'XI Congrés d'Arxivística, estem treballant en un entorn permanentment canviant. Ja fa temps que estem en un nou model de producció, això que anomenem la societat digital, i aquest nou model lluny de posar en entredit les bases de la nostra professió més aviat les confirma i ens dona noves oportunitats per avançar i per incorporar noves funcions a la nostra professió, per redefinir-ne algunes altres, per redefinir polítiques i metodologies i, sobretot, ens planteja el repte del treball en entorns multidisciplinaris. Per tant, som davant del repte de la innovació, no només la innovació tecnològica, que no depèn exclusivament dels arxivers, sinó de la innovació en mètodes de treball, en processos i, en definitiva, en organització.

Iguals principis, transformació de l'objecte

Entrant en el detall de les conclusions i dins d'aquest entorn canviant, vàrem concloure, en primer lloc, que "en la societat digital la funció 'gestió documental i arxiu' no ha variat. Els principis tampoc han canviat, continuen sent vàlids per afrontar els reptes que l'entorn tecnològic planteja a la documentació". El que sí que s'ha transformat és l'objecte de l'arxivística, el document, i l'entorn on transcorre el seu cicle de vida, però més enllà d'aquesta transformació, el nostre objectiu continua sent preservar documents autèntics, fiables i íntegres a mitjà i a llarg termini.

Transformació de polítiques

La transformació radical de l'objecte sembla reclamar una transformació, igualment radical, de polítiques i eines. A les conclusions es va constatar aquest canvi d'entorn, "estem en un nou escenari de producció i de gestió. Hem d'adaptar-nos a aquest nou escenari fent una renovació de polítiques [hem d'actualitzar el corpus normatiu, incorporar estàndards]. Hem de fer una renovació de metodologies i eines [hem d'intervenir

en la definició de procediments, en la definició de requeriments i en el disseny i administració d'eines informàtiques]. "Finalment, hem de fer una renovació d'estructures" això vol dir inversions en tecnologia informàtica i de telecomunicacions, externalitzar, sense por, la custòdia de documents mantenint la titularitat, incorporar a la gestió documental personal de perfil tecnològic i adequar les plantilles dels arxius a les necessitats de sistemes mixtos, amb documentació convencional i digital.

Transformació del perfil professional

Canvia l'entorn, es transforma radicalment l'objecte i això exigeix la transformació de polítiques, metodologies i eines. Sembla, en conseqüència, que també ha de modificar-se el perfil del professional de l'arxivística. I, efectivament, estem comprovant que el desenvolupament de les TIC està transformant el rol dels arxivers, per això conclouem per "apostar fermament per un perfil professional de l'arxiver que dissenya, implanta i manté sistemes de gestió documental a les organitzacions". L'arxiver ha d'intervenir des de la fase activa dels documents, en la seva planificació, creació o recepció, fins a la seva disposició. "Aquest aspecte és un dels principals actius i motors de modernització". Naturalment, no ho podem fer sols, sinó que ho hem de fer en "cooperació amb altres actors implicats, dels àmbits de la informació, de les tecnologies i de l'organització, per tal d'avançar cap a projectes sòlids en administració electrònica i qualitat dels serveis, d'acord amb les polítiques globals de la institució".

El servei d'arxiu en el context de la gestió de documents

Dins de l'organització i en el context concret de la gestió dels documents, "els serveis d'arxiu han d'aprofitat l'oportunitat que ofereixen les noves tecno-

Sumari

El vocal informa

Reunions de l'EURBICA a Berlín i de la SPA a Kioto

Notícies

De l'arxiu a l'arxiver

Josep Baucells

L'accés i la privacitat

L'accés a les fotografies del fons d'arxiu

La ressenya

Nuevos métodos de conservación en archivística

Pautes de conservació / Fons i lepismes

La formació dels conservadors restauradors de béns culturals davant del repte de la unificació europea: l'arribada del títol de grau en conservació restauració del patrimoni

Els arxivers de fora de Catalunya

Primavera de una presidenta

La Junta informa

Patrocina:

gama

Equipament Integral d'Arxius

Edita:
Associació d'Arxivers de Catalunya
Redacció:
Rocafort, 242 bis, 3r. 08029 Barcelona
Tel. i fax: 934 19 89 55
a/e: associacio@arxivers.com
Coordinació:
Albert CURTO
Disseny i producció:
Disseny Visual, SL
Impressió:
Alpres, Mèxic 19

Dipòsit Legal: 292/89
ISSN: 0214-6924

logies per tal de millorar la gestió en general i l'accés a la informació, amb el concurs i l'ajut de normes i estàndards". Hem d'incorporar els avantatges instrumentals que ofereixen les tecnologies de forma combinada amb l'aplicació de normes i estàndards. Les tècniques d'organització, d'enginyeria de sistemes, de control de processos, combinades amb les tècniques de gestió documental i les eines de gestió electrònica de documents, ofereixen moltes possibilitats reals d'innovació i millora dins de les organitzacions. També tenim una gran quantitat de normativa legal i de normativa tècnica (normes de descripció, de gestió documental, de gestió de la qualitat, de documentació electrònica, etc.) que pot actuar com a factor d'innovació i de canvi. Normes com la ISO 15489 de gestió documental o la ISO 9001 de qualitat són una oportunitat per demostrar que l'arxiu és un servei eficaç i eficient, homologat per normes internacionals.

El servei d'arxiu en el context arxiu històric

En el context de l'arxiu històric, el servei d'arxiu ha d'abandonar el seu "caràcter monumental" i esdevenir una peça dins d'un sistema arxivístic complex. Ha d'oferir productes i serveis de qualitat: disponibilitat d'eines per a la recuperació de la informació i els documents (eines fàcils i assequibles), condicions adequades de treball als espais de consulta, horaris amplis i facilitat d'accés, serveis de reproducció i agilitat en la resposta a les demandes. Davant la diversificació dels usuaris, calen polítiques de formació, sobretot dels nous usuaris, vinculats als estudis de genealogia i a activitats de recuperació de la memòria. Cal aprofitar el potencial d'internet i, en general, el de les tecnologies de la informació per oferir informació cada cop més precisa i detallada i, si és possible l'accés remot al document.

La formació

Un altre tema clau en aquest entorn professional canviant és la formació, en el doble vessant de formació reglada (l'adquisició de coneixements, habilitats i competències per dur a terme el conjunt de funcions que formen una ocupació) i la formació contínua (FC) (actualització constant de coneixements, habilitats i competències que capacita per assumir rols més difícils, nous rols o noves responsabilitats).

En el marc de la formació reglada es va apuntar la ne-

cessitat "d'aprofitar l'oportunitat que ens ofereix la incorporació a l'Espai Europeu d'Educació Superior": caldrà convertir l'actual graduat en una titulació de grau o bé en un màster i reforçar els continguts de gestió documental i de tecnologies de la informació. L'aposta més clara sembla la via del màster per formar tècnics altament especialitzats i competents. Pel que fa a la formació contínua es va incidir en la necessitat de "reforçar les polítiques de formació contínua" que capaciten els professionals per assumir nous rols i noves responsabilitats i que garanteixen el nivell de competència d'aquests professionals de manera sostinguda al llarg del temps. Escoltant algunes experiències de formació contínua en països del nostre entorn, constatem la conveniència de definir uns estàndards de referència pel que fa a la qualificació professional (actualment no existeixen uns estàndards comuns, el Consell Internacional d'Arxius ha presentat una iniciativa per desenvolupar un marc competencial europeu per a la professió arxivística), constatem també la conveniència de definir plans de formació contínua que s'adeqüin a aquests estàndards i de tenir entitats o òrgans reguladors, independents i responsables, que supervisin periòdicament les competències dels professionals i vetllin pel manteniment d'aquests estàndards de qualitat de la professió. Les associacions professionals poden tenir un paper molt important en la supervisió de les competències.

Col·laboració amb les iniciatives de recuperació de la memòria

Finalment, es van fer dues remarques en relació amb la part del Congrés dedicat a la col·laboració dels arxius amb les iniciatives socials de recuperació de la memòria històrica. Es va assenyalar, d'una banda, el compromís dels arxius amb aquests grups d'usuaris, la resposta als quals exigeix molt sovint el perfeccionament dels instruments de descripció i la millora dels instruments de recerca i recuperació. D'una altra banda, es va remarcar el valor de la recuperació d'aquests testimonis i l'oportunitat d'integrar-los en la xarxa d'arxius públics, "la col·laboració dels serveis d'arxiu amb les associacions per a la recuperació de la memòria històrica ha de permetre que tots els documents escrits i els testimonis orals, aplegats amb motiu d'aquestes iniciatives, no es perdin, per la qual cosa cal fer un esforç per integrar-los en els arxius públics".

El vocal informa

L'AAC a l'exterior: Berlín i Kioto

Joan Boadas i Raset
Vocal de Relacions
Internacionals

Reunió del comitè executiu d'EURBICA, a Berlín

Una antiga església convertida avui en palau de congressos va acollir els passats 24-26 d'abril, a l'abans Berlín Est, la 3a Conferència Europea sobre EAD, EAC i METS (Encoded Archival Description; Encoded Archival Context; Metadata Encoding and Transmission Standard). Lògicament no és aquest el lloc on fer una anàlisi exhaustiva de la necessitat d'avançar en l'aplicació d'aquests estàndards internacionals, però el cert és que, arran del conjunt d'experiències presentades en el congrés esmentat, ens cal advertir que els arxius catalans necessiten adaptar-los amb la màxima urgència, si no es vol córrer el risc de quedar exclosos de la implantació generalitzada d'aquestes normes en l'àmbit arxivístic del món occidental.

La convocatòria de Berlín també va servir per acollir la reunió de diferents organismes arxivístics d'àmbit eu-

ropeu, i més concretament l'European Board of National Archivist (EBNA), la reunió del DLM-Forum i el Comitè Executiu de la Branca Regional Europea del CIA/ICA (EURBICA) del qual l'AAC forma part. La reunió, tant del Comitè Executiu com de l'Assemblea General, va servir per revisar els diferents projectes que es desenvolupen i conèixer-ne l'estat d'execució. Pel que fa al projecte de base de dades jurídiques d'àmbit europeu, s'han sol·licitat 70.000 € de subvenció a la Comissió Europea en el marc del programa IDABC (projectes que afavoreixen els intercanvis de dades electròniques entre administracions europees). Paral·lelament, la Comissió de Programes de l'ICA (PCOM) ha concedit 5.000 € al projecte, que es destinaran a finançar les sessions de formació sobre el contingut i, especialment, la indexació dels textos. D'acord amb el que va decidir el Comitè Executiu a la

reunió de Curaçao, s'ha obert al web d'EURBICA (www.eurbica.org) una secció per tal d'afavorir l'intercanvi d'experiències, en relació amb els documents electrònics, entre els diferents membres. Organitzat en diversos àmbits vinculats a la gestió d'aquest documents (problemàtica general, estratègies, estàndards, eines i aplicacions, qüestions jurídiques, etc.), l'espai és obert tant a la consulta com a la admissió dels diferents documents que sobre aquest tema es vagin desenvolupant.

La reunió va servir també per informar de diferents aspectes, entre els quals cal destacar la reunió del comitè executiu del CIA/ICA que va tenir lloc a Reykjavik el passat mes de març. Un dels temes de debat fou el relatiu a la substitució de l'actual secretari general (Joan van Albada), que tindrà lloc el 2008. El mandat serà per sis anys i els candidats seran sotmesos a avaluació el proper mes de setembre a Brussel·les.

Es van considerar també dos aspectes més: el proper Congrés Internacional del CIA/ICA i la propera Conferència Europea d'Arxius. En el primer cas, i com ja és sabut, serà la ciutat de Kuala Lumpur (Malàisia) la que l'acollirà els dies 21-28 de juliol de 2008. El títol genèric de la convocatòria és *Arxius, Govern i Desenvolupament: Construir la Societat del Futur* i presenta una estructura oberta en què tothom que hi estigui interessat pot proposar la seva intervenció (per obtenir més informació, consulteu l'adreça www.kualalumpur2008.ica.org/fr/propose-session).

Pel que fa a la propera Conferència Europea d'Arxius, tindrà lloc durant la primavera del 2010 a la ciutat Suïssa de Ginebra. Sense que encara s'hagi establert un programa definitiu, hom especula que es podran tractar temes com els drets de l'home o els vinculats al paper dels arxius en els processos de transició democràtica.

Reunió del comitè executiu de la SPA a Kioto

Convocats per Chiyoko Ogawa, vicepresidenta de The Japan Society of Archives Institutions (JSAI), el Comitè Executiu de la Secció d'Associacions Professionals d'Arxivers i Gestors Documentals (ICA/SPA) es va reunir a la ciutat japonesa de Kioto els passats dies 15-18 de maig.

A la reunió es van analitzar els diferents treballs que es desenvolupen des d'aquesta secció de l'ICA i es van aprovar tres dels documents elaborats i que estaran disponibles en tres idiomes (anglès, francès i espanyol) a l'apartat que en el nou web de l'ICA es destina a l'SPA. Els textos són: *Document de promoció de la SPA*, *Estratègies promocionals per a les associacions professionals* i *Recomanacions en matèria de conservació d'arxius de les associacions d'arxivers*.

El proper congrés, que se celebrarà a Madrid els dies

Intervenció de Joan Boadas al fòrum: The State of the Art of Archival Professional Associations in the World. Kioto, 18 de maig de 2007

17-20 d'octubre de 2007, va ser també objecte de debat, atès que és l'SPA, conjuntament amb la Subdirecció General de Archivos i la CAA, qui en proposa els continguts científics. La trobada *Arxivers associats: reptes i oportunitats* ha de servir per aplegar representants de diferents associacions de tot el món que donin a conèixer les diferents realitats del fenomen associatiu i ha de permetre posar en comú els aspectes que puguin ajudar a consolidar la nostra professió. Un dels aspectes al qual es va dedicar una especial atenció fou el tema de les competències professionals. Arran de les transformacions que s'han succeït en l'àmbit de la nostra professió, es considera clau determinar quines són les competències que ha de desenvolupar l'arxiver en aquest començament del segle XXI. Aquesta circumstància afecta tant la nostra posició en les organitzacions com els temes vinculats amb la formació que cal reclamar, l'acreditació dels programes formatius i, allí on aquesta pràctica els establerta, la certificació dels professionals que es dediquen al treball arxivístic.

De tota manera, un dels aspectes més rellevants de la reunió de Kioto fou la trobada amb els arxivers japonesos, la tarda del divendres 18 de maig. Convocada com un fòrum obert, va aplegar els membres del Comitè Executiu de l'SPA i una vuitantena d'arxivers japonesos responsables de centres arxivístics de tot el país. La presència del president dels Arxius Nacionals del Japó (Kikuchi Mitsuoki) i d'altres autoritats governamentals dóna una idea de la transcendència que els nostres col·legues japonesos varen voler donar al fòrum esmentat.

Amb el nom *L'estat de la qüestió de les associacions professionals en el món*, cadascuna de les associacions professionals assistents varen presentar les línies de treball que desenvolupen, la seva capacitat d'influència i els projectes de futur més rellevants. La presència de l'AAC en aquest fòrum va servir una vegada més per demostrar la fortalesa de la nostra associació en l'àmbit internacional i va permetre donar-nos a conèixer en una part del món on es difícil de poder exposar allò que des de Catalunya es projecta i es fa.

Notícies

De qui és la festa?

Albert Villaró

L'any 1822 es van reunir a la Seu els representants del més granat de la carcúndia hispànica, un grapat d'absolutistes disposats a defensar l'impresentable de Ferran VII. Els encapçalava el Trapense, un capellà trabucaire que feia por de veure. La Regència d'Urgell, vaja. Van reunir-se a conspirar a la casa del Deganat, vora el claustre de la catedral, des d'on dictaven furibundes proclames i organitzaven processons i rogatives del tot inútils. Fou el primer congrés que es va celebrar a la Seu: era una ciutat famosa pels seus accessos difícils, pels seus habitants adustos i poc hospitalaris, pel cli-

ma terrible i per les seves poquíssimes comoditats: els bisbes i els canonges passaven fora de la Seu quatre mesos cada any, i quan havien de pujar per fer cap a les seves obligacions litúrgiques inexcusables tot eren plors. La Regència va acabar de qualsevol manera quan el general Espoz y Mina va apuntar la seva artilleria liberal contra les atrotinades muralles urgellenques, i a ningú no se li va acudir de tornar-la a escollir com a seu de cap trobada pública i multitudinària fins més d'un segle i mig més tard, quan ja podies travessar el costat de Tres Ponts sense arriscar-te que els ho-

mes del Galtanegra o del Lliser d'Arcalís et robessin els matxos.

O sigui que no era tan estrany que, en ple segle XXI, s'hi pogués celebrar un congrés d'arxiviers. Però només un, eh? On el farem? A l'església dels Predicadors, un edifici que ha passat per tots els estadis possibles: temple, presó, magatzem, presó una altra vegada, hospital, racó dels mals endreços, escola de frares, caserna i sala de concerts on sinistres orquestres búlgares es dedicaven a assassinar una i mil vegades Mozart. Sí, Sant Domènec és una sala prou bonica i acollidora, però només vint-i-quatre hores abans de començar el Congrés un grup de diligents membres de la brigada municipal d'obres encara estaven estudiant com podien desmuntar una exposició, descarregar-la en algun remot magatzem, col·locar tres-centes cadires i, al mateix temps, continuar essent fidels a les lleis del mínim esforç. Però ho van aconseguir. Solucionat el problema de trobar un lloc suficient, els problemes d'intendència ja eren cosa menor. De llits, tants com en vulguem: a males, els enormes dormitoris del seminari podrien acabar acollint les hordes d'arxiviers que no haguessin pogut trobar plaça hotelera, cosa impossible gràcies a la diligència de les nenes de Turisme La Seu. I pels tiberis tampoc no calia patir: els muntanyencs potser no serem especialment simpàtics ni extravertits, però això sí: no ens agrada passar

gana. Ni set: els bars de nit, degudament alertats, havien fet acapte de cervesa, tòniques i unes quantes caixes de ginebra legal. El Drac es va convertir, durant un parell de dies, en fòrum alternatiu, on els congressistes podien alliberar les tensions provocades per tanta densitat acadèmica. Em consta que alguna formosa arxivera va ser objecte de proposicions formals de matrimoni per part d'algun dels nombrosos concos locals (i va fer santament a rebutjar-les). I, com ja és norma d'aquestes trobades, la quota preceptiva de sabor folklòric local havia de ser-hi present. Vam llogar el Pont d'Arcalís i la Sunsoni per oferir un tast de les eixutes però entranyables harmonies pirinenques. I què més. Un diari volia entrevistar tant sí com no a Mrs. Crockett, pensant que, en treballar per a la CIA (ICA) era poc menys que una Mata-Hari disfressada d'arxivera. I la nit del sopar de gala al Castell, el músic que havia d'amenitzar les ballarugues posteriors va escrutar la composició de les taules, potser per fer-se una idea de la mena de públic a què havia d'engrescar. I va preguntar:

—De qui és la festa?

—De l'Associació d'Arxiviers de Catalunya.

—Uh? Com? De qui?

—Dels arxivadors. La festa dels arxivadors catalans.

—Ah! Molt bé!

De l'arxiu a l'arxiver

Josep Baucells
Canonge arxiver de la
Catedral de Barcelona

La faceta d'arxiver que m'ha acompanyat una colla d'anys, i que encara és ben viva i m'omple de satisfacció, s'ha desenvolupat sempre a l'arxiu de la Catedral de Barcelona. Ella m'ha acompanyat juntament amb altres tres facetes, complementàries o diverses d'aquella: la sacerdotal, que és la bàsica per a mi, la d'investigador i historiador, i la de professor. A les ratlles que seguiran em referiré en exclusiva al motiu que m'ha emprès a redactar-les: ser arxiver.

Les altres tres facetes esmentades, i després d'un llarg parèntesi en la meua activitat fonamental a causa d'una malaltia, van permetre'm que l'estiu de l'any 1965 comencés a posar fil a l'agulla per ser arxiver.

D'acord amb les prescripcions mèdiques de ralenti a la feina, vaig recordar que els professors que havia tingut a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona, ubicada aleshores a l'edifici central de la Gran Via barcelonesa, m'havien urgit a resoldre el problema de l'accés a alguns arxius eclesiàstics, especialment el Capítular, que per diversos motius estava molt limitat.

Ja em teniu, doncs, com a resultat de gestions empreses l'estiu d'aquell any, que el primer de febrer de l'any 1966 feia la meua entrada a l'Arxiu de la catedral de Barcelona, cosa que va coincidir amb l'inici de l'activitat professional com a arxiver d'Àngel Fàbrega, nomenat canonge arxiver com a conseqüència d'unes oposicions uns mesos abans. Amb la gran fortuna, mirant vers el futur, de poder disposar ben aviat d'unes noves sales, construïdes expressament sobre dues ales del claustre de la catedral d'acord amb les tendències més innovadores en aquell temps, com els armaris metàl·lics de sistema compactus, desconeguts abans. Aquesta tan extraordinària coincidència, doblada pel tracte del canonge envers la meua persona com a company de fatigues, fou el que comportà que el nou món obert als meus ulls em captivés, i m'hi vaig trobar bé. Si tenia un atractiu especial la descoberta dels diversos

fons que componen l'Arxiu, també tenia un especial encís el fet de poder atendre els investigadors que hi acudien amb entusiasme per poder satisfer els seus anhels d'investigació, després que els fos molt difícil —és a dir, impossible a la pràctica— accomplir-los durant un parèntesi de vint-i-set anys. Recuperàvem així l'antiga tradició i la nostra tasca enllaçava amb l'anella deixada, per força major, l'any 1936, per Mn. Josep Mas, amb la possibilitat abans gens previsible de disposar d'uns locals nous i moderns.

En els darrers quaranta-un anys, després de la inauguració solemne el maig de 1969 amb la presència de catedràtics, professors i acreditats investigadors, l'arxiu obre cada dia les seves portes, de dilluns a divendres, i ha posat a disposició de tothom els seus diversos fons documentals. Al mateix temps, ha pogut col·laborar en nombroses exposicions, participant-hi, amb les cauteles del cas, amb diversos documents de tota mena —des d'un llibret menut fins a un llibre molt gruixut, d'un pergami a un paper, o bé una mostra de roba medieval per comprar a l'Orient, però també amb obres d'art de les que ornamenten les seves sales en una combinació molt atractiva d'antiguitat i actualitat.

Al mateix temps que es procurava que l'ordenació abastés els fons més clàssics de l'Arxiu, també ha abraçat altres fons que s'hi han incorporat, tant de la mateixa catedral, com de fora, de manera que no ha estat fins als darrers anys que es pot parlar de l'Arxiu en singular, ja que abans els arxius d'algunes activitats tenien un local propi.

Ara bé, la dinàmica de l'activitat de la mateixa Seu i del cos capítular ha superat de sobres les previsions fetes en el seu moment. És per això i per la raó succinta d'una adequada conservació de tots els locals que en el moment actual hi ha la voluntat de situar altra vegada bé totes les sèries, atès que les més dinàmiques han superat de sobres els espais conservats buits al seu costat en un principi i han envaït altres; això que no és

cap obstacle per a qui escriu, sí que ho és per als futurs successors en la tasca directiva. Aquest fet, que se'ns aprecia d'altres companys arxivistes és molt corrent als arxius d'arreu, pot trobar una adequada resposta que permeti al mateix temps oferir al públic en general a través de grups poder gaudir de la contemplació de les tres sales conservades construïdes i moblades l'any 1538. La gent, la cultura i el país en restaran ben agraïts.

És ben cert que, a més de la complexitat de la tasca d'arxiver per fer front al cúmul de documentació i als diferents tipus de documents que es produeixen en l'actualitat, l'arxiver ha de resoldre les dificultats derivades dels productes utilitzats amb els mitjans tècnics de cada època, amb l'agreujament que avui es cremen ràpidament les etapes; de manera que un troba que la tas-

ca de custodiar ha d'anar acompanyada de la possibilitat real de poder ser consultable. Abans n'hi havia prou de recomanar o urgir que l'investigador estigués al corrent de paleografia i dels coneixements necessaris per poder llegir i saber alhora el valor del contingut dels documents. També s'hi afegia el sistema de lectura per mitjà d'un reproductor de microfilm. Però ara, els sistemes tècnics avancen tan ràpidament que uns materials ben conservats corren el risc imminent de quedar il·legibles o inaudibles o invisibles perquè les tècniques antigues han quedat obsoletes i no és fàcil trobar qui pugui oferir els mitjans adequats de lectura. Actualment se'ns diu, i se'ns urgeix, que ho passem tot a CD, ja que aquest material assegura una conservació de bastants anys en comparació a la caducitat temporal de la majoria de productes actuals.

Donar una resposta eficient a aquest repte serà per a mi un motiu de joia que anirà de bracet amb la il·lusió conscient i ferma de poder oferir tots els mitjans que siguin útils als investigadors, de manera que els investigadors puguin obtenir més informació que els ajudi de forma ràpida i eficient d'acord amb l'ambient dominant d'avui.

L'accés i la privacitat

L'accés a les fotografies del fons d'arxius

Pep Cruanyes i Tor

Tal com estableix l'article 19.2.c) de la Llei de patrimoni cultural català, les imatges fotogràfiques formen part del patrimoni documental del nostre país. Aquests fons poden ser de caràcter públic, produït en la seva activitat per les institucions públiques, i també poden provenir de fons privats. En aquest darrer cas podem tenir imatges soltes referents a una persona o entitat privada, o un fons fotogràfic d'un fotògraf que conté el conjunt de la seva obra, que es compon d'imatges fetes amb diverses finalitats.

L'accés a aquest fons s'ha de contemplar des del punt de vista d'aquest patrimoni. No hi ha d'haver un tractament diferent de la documentació pública. Si es pot tenir accés a un document públic, tant és que sigui un document escrit com que sigui un document gràfic. Normalment les fotografies fetes per un organisme públic corresponen a les pròpies activitats públiques. No hi ha cap mena de problema a donar accés a fotografies d'actes institucionals fetes en qualsevol època, si actualment no tenen alguna mena de reserva com a documents públics. És evident que amb un fons de fotografia forense o d'un historial mèdic s'hauria de tenir prevencions d'accés en funció del caràcter sensible de documents amb els límits que estableix l'article 36.1 de la Llei d'arxius i documents que té com a topall els vint-i-cinc anys de la mort o els cinquanta anys de la producció del document.

Una vegada es va plantejar el dubte d'un arxiver sobre si la divulgació d'unes imatges d'uns actes públics fetes en ple franquisme, en què apareixien determinades persones guarnides amb uniformes feixistes, podien representar un atac al seu honor. L'arxiver tenia la impressió que l'accés i divulgació d'aquelles imatges podrien afectar el dret de l'honor d'aquelles persones i que, per tant, s'havien de reservar. Aquest plantejament neix d'una anàlisi errònia. Una fotografia d'una persona o un escrit són elements objectius. El seu honor només el podem perjudicar si els interpretem de tal manera que perjudiquem el seu bon nom, però mai amb la divulgació d'imatges o manifestacions que expressen una realitat o el pensament d'algú. Per dir-ho

d'una altra manera, cadascú és responsable dels seus actes.

Pel que fa a les imatges de fons privats hem d'estar, en primer lloc, a les condicions de l'adquisició del fons. Si una persona ens dona el seu fons privat en què hi ha imatges del seu entorn familiar i no ens posa cap limitació d'accés, tant és que sigui un document escrit com que sigui un document gràfic.

Una altra qüestió és quin capteniment hem de tenir respecte a imatges de fons gràfics de fotògrafs o d'imatges disperses que s'incorporen al fons d'un arxiu. En primer lloc, hem de partir de la consideració que es conserva un determinat fons. En el cas d'un fotògraf, pot ser perquè la seva obra es consideri de valor documental o creatiu, cosa que justifica la conservació i accés als documents per al seu estudi com a documents històrics o com a obra creativa. L'interès públic i cultural del fons possibilita l'accés al conjunt de l'obra, que podria tenir conjunts de documentació provada, com ara retrats fetes per un galerista de diversos aspectes de la vida privada de les persones.

La llei del dret a l'honor, a la intimitat i a la imatge de les persones estableix que la imatge de les persones no es pot captar ni publicar sense el seu consentiment. La mateixa llei estableix com a excepció la captació de les imatges de fets que siguin notícia, de persones públiques o en actes públics i quan hi hagi un interès històric, científic o cultural rellevant. El fet de tenir els fons en un arxiu de caràcter històric ja suposa, per la mateixa llei de patrimoni i d'arxius, que hi ha una legitimitat per conservar-los i difondre'ls com a tal patrimoni.

Un altre fet és el que representa la publicació d'aquestes imatges i si aquesta publicació podria vulnerar la imatge de la persona reproduïda, especialment si la publicació no té caràcter documental sinó publicitari i clarament comercial, cosa que podria contravenir la reserva especial que fa el mateix article 7.6 de la Llei de la imatge. De tota manera, aquest fet afecta, igual que el fet dels drets d'autor sobre la imatge, no a l'accés, sinó a qui en vol fer la reproducció.

**GILLILAND, Anne;
McKEMMISH, Sue.**
***Nuevos métodos
de investigación en
archivística***
**Editorial: Ajuntament
de Cartagena i 3000 In-
formática. 2006**

—
Anna Plans Aliberch

Anne Gilliland, professora d'Information Studies & Moving Image Archive Studie de la Universitat de Califòrnia a Los Angeles i codirectora del projecte InterPARES, dirigit per Luciana Duranti; i Sue McKemmish, directora del Monash Enterprise Information Research Group, també codirectora del projecte InterPARES des de la seu australiana de Melbourne, han recopilat una sèrie d'articles amb el títol *Nuevos métodos de investigación en archivística*. El llibre traça un recorregut en la recerca científica de la gestió documental i els arxius amb l'objectiu de presentar, des d'un punt de vista d'anàlisi valoratiu, l'estat actual de la investigació arxivística, tot demostrant, a més, la importància de la indagació en altres disciplines com a base fonamental per enriquir el món de l'arxivística.

Gilliland i McKemmish encapçalen el llibre amb un article introductor, "Construir una infraestructura para la investigación archivística", a través del qual donen una àmplia visió del que ha estat, el que és i el que es necessita en la investigació arxivística. Així, partint de la descripció de l'expansió evolutiva que ha caracteritzat la investigació arxivística del 1990 ençà, porten a terme una anàlisi dels factors clau que han conduït al desenvolupament de la infraestructura d'investigació existent. Tal com reflecteix l'article, gran part de l'estatus que ha adquirit la investigació ve donat pel creixent nombre de graduats doctorals recents, que es veu afavorit per un augment de sortides acadèmiques per a aquesta investigació, que a més està recolzada per una disponibilitat de finançament extern, tant de la indústria d'investigació arxivística com de les institucions i associacions d'arxivistes. Aquesta disponibilitat de fons ha conduït a engegar projectes cooperatius tant a escala nacional com internacional que compten amb la participació d'acadèmics i practicants. L'article es conclou amb una sèrie de recomanacions sobre el sosteniment i l'expansió del front emergent de la investigació.

Així s'assenten les bases del llibre, ja que gran part dels articles que el configuren focalitzen en dissenys específics d'investigació i en l'aplicació de mètodes d'indagació. MacNeil a "La diplomàtica archivística contemporànea como método de pesquisa: lecciones aprendidas de dos proyectos de investigación" ens insereix en el marc de la importància que exerceix la diplomàtica en l'arxivística, en tant que ciència que verifica l'autenticitat i la fiabilitat dels documents. D'aquesta manera, s'entra en l'ús de la diplomàtica arxivística en dos projectes recents sobre documents electrònics, el "Projecte Protection of the Integrity" (projecte UBC) i el "Projecte International Research on the Preservation Systems" (InterPARES). La primera part de l'assaig estableix les bases de la diplomàtica com a mètode d'indagació, a continuació proporciona l'estudi de dos casos i els resultats de l'aplicació de la diplomàtica en els arxius; i finalment, a la tercera part, l'autor fa una consideració sobre l'estat actual i les possibles direccions futures.

A "Análisis conceptual, un método para comprender la información como evidencia y la evidencia como infor-

mación", de Furner elabora una anàlisi del terme *evidència* en la variabilitat del seu ús per part de científics, advocats, historiadors i arxivistes, i el posa en relació amb les concepcions de la informació. L'article enllaça amb "Investigación interdisciplinar multimétodo en archivística: el caso de la gestión de documentos, la ética y el derecho", en el qual Livia Iacovino fa una aproximació basada en el multimètode per abordar la investigació disseminada en les diferents facetes que caracteritzen l'arxivística. Mitjançant un exemple extret d'una investigació recent en la qual s'examina el lligam entre gestió de documents, ètica i dret des de la perspectiva de les comunitats com a sistemes socials, es porta a

terme una conjunció d'eines de la investigació arxivística tradicional amb mitjans d'investigació legals i ètics procedents del dret i la filosofia moral juntament amb l'anàlisi del discurs disciplinari. D'aquesta manera, Iacovino demostra la necessitat d'investigar qüestions que superen perímetres disciplinaris i contribueixen a trencar les barreres amb dominis de coneixement que fins al moment han mantingut un contacte limitat amb l'arxivística. A "Investigar la cultura de la información: diseño y métodos de investigación de un estudio de caso comparativo", de la mà de Gillian Oliver, es dona una pinzellada precisa del disseny i dels mètodes aplicats a un cas concret, l'estudi del qual es focalitza en la gestió de documents en les organitzacions. Evans i Rouche, amb el seu article "Utilitzar métodos de desarrollo de sistemas en investigación de sistemas archivísticos: construir un registro de schemas de metadatos", aborden la temàtica de la documentació electrònica, recurrent en el llibre. Proposen, doncs, l'ús de mètodes d'investigació en la direcció de conceptualitzar i realitzar les eines necessàries per donar suport als processos de gestió documental en entorns digitals.

"Documentar comunidades de práctica: el caso de la etnografía archivística" de Karen F. Gracy i "Gestión de documentos en la producción de conocimiento científico: un estudio etnográfico" de Kalpana Shankar se centren en una nova dimensió de la investigació arxivística: la utilització de les tècniques qualitatives en què es basa l'etnografia extrapolades al món de la investigació arxivística i en gestió documental des de dues òptiques diferents i amb finalitats també ben diferents. Si Gracy proporciona un exemple d'etnografia arxivística basant-se en l'entorn de la conservació de pel·lícules com a estudi de cas, Shankar utilitza l'etnografia per a la comprensió de la gestió dels documents per part d'una organització reclamant una major anàlisi d'aquesta gestió documental en tant que infraestructura d'informació.

En definitiva, ens trobem davant d'un llibre que contribueix a la conscienciació de la necessitat exponencial de la investigació arxivística, la qual està en un moment d'expansió al qual cal contribuir per tal de solidificar les bases de la disciplina que ens ocupa. Així doncs, és precisament la investigació la que té un paper cabdal en el creixement, l'expansió i l'enriquiment en qualsevol camp.

Pautes de conservació / fongs i lepismes

La formació dels conservadors restauradors de béns culturals davant del repte de la unificació europea: l'arribada del títol de grau en conservació restauració del patrimoni

—
Pau Maynés
Restaurador del patrimoni fotogràfic

Els joves que volen aprendre la professió de conservador restaurador, en qualsevol de les especialitats possibles (arts gràfiques, fotografia, pintura, escultura, objectes arqueològics, arts decoratives, tèxtils o mobles) es troben amb el problema de la inexistència de títols superiors específics i, per tant, de la manca del reconeixement adequat per a la pràctica d'una professió que requereix una forta especialització i que comporta una gran responsabilitat. Una altra de les qüestions que han de resoldre els centres d'ensenyament és la inexistència d'oferta d'ensenyament públic oficial en algunes de les especialitats citades (fotografia, arts decoratives, moble o tèxtil) que sí que existeixen en altres països.

Actualment, les possibilitats de formació a Catalunya són dues: d'una banda, l'Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Culturals de Catalunya, de la Generalitat, que ofereix una diplomatura universitària en Restauració de Béns Culturals, que es cursa en tres anys i a la qual s'accedeix a partir d'un examen d'ingrés i que permet l'especialització en document gràfic, pintura, arqueologia i escultura; i d'altra banda, la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona, que ofereix un segon cicle de dos anys (anomenat "itinerari") en conservació restauració i que atorga un títol superior de Llicenciat en Belles Arts.

En un futur molt pròxim, aquests centres on s'estudia la conservació restauració hauran d'afrontar la remodelació dels seus plans d'estudi en aplicació dels acords de Bolonya, subscrits pels ministres europeus el 1999. En aquest document, es dibuixa el que serà la unificació de l'ensenyament superior en tots els països de la Unió. Bolonya implica aplicar un sistema de crèdits uniforme a tots els estats per afavorir la mobilitat i igualar les noves titulacions, que seran de tres o quatre anys

(títol de grau), de quatre o cinc (títol de màster) i de set o vuit (títol de doctor).

Evidentment, els centres que ensenyen conservació restauració de béns culturals a Espanya hauran de fer front a una obligada reestructuració dels cicles formatius i dels diplomes atorgats. D'una banda, les escoles de restauració de les comunitats autònomes que proposen una diplomatura universitària hauran d'augmentar la càrrega lectiva per aconseguir el títol de grau superior universitari i formar els futurs responsables del patrimoni durant quatre anys, cosa que n'augmentarà la competència i el grau d'especialització. D'altra banda, la universitat podrà oferir un títol de grau en conservació restauració separat de la Llicenciatura de Belles Arts, cosa que possibilitarà també un millor aprenentatge i especialització dels estudiants, als qual s'oferirà un títol que reconegui específicament la formació i competència dels diplomats. En un futur pròxim també seria desitjable que es duigués a terme el somni de poder tenir una facultat dedicada a l'ensenyament de la conservació restauració, separada de la Facultat de Belles Arts.

Però aquestes solucions, que ja estan en marxa, només són el principi dels desitjos de la comunitat professional i de l'administració responsable de la preservació del patrimoni cultural i artístic. El que caldria ara és començar a treballar per aconseguir, a més del títol de grau que ja tenim ben a prop, programes de màster especialitzats en les diverses àrees d'interès professional, així com un programa de doctorat que formés investigadors i que afavorís la divulgació de coneixements i de resultats de recerques aplicades a la problemàtica que presenta la preservació a llarg termini del patrimoni català. I tot això, amb un màxim de rigor i d'exigència.

Doblat sobre paper Japó amb un adhesiu neutre d'un imprès de propaganda política de l'època de la guerra civil, del Centre de Cultura Contemporànea, per tal de consolidar-lo.

Els arxivers fora de Catalunya

Primavera d'una presidenta

—
Christine Martínez
Presidenta de l'Associació d'Arxivers Francesos

22 de març: la nova junta executiva de l'Associació d'Arxivers Francesos acaba de reunir-se per primera vegada. M'han demanat que accepti la presidència de l'Associació. Havent dirigit el centre de formació de l'associació durant sis anys, sé perfectament què suposa el compromís associatiu. Tots els que tenim ocupació «oficial» i ens dediquem també a activitats en el

marc d'una associació professional ho sabem. O pensem saber-ho. Tanmateix... Deu n'hi do quines responsabilitats!

25 d'abril i 5 de maig: eleccions presidencials a França. Envio una carta als candidats: Què pensen fer amb els arxius? ¿quid del projecte de llei, del nou edifici per als arxius nacionals, de la reorganització dels arxius de les

Contacte:
christine.martinez@culture.gouv.fr
www.archivistes.org

HORARI D'ATENCIÓ

Suport administratiu:
Eulàlia GARRETA, Maria FUNÉS
de dilluns a dijous de 9 a 14.30 h i
de 15 a 19 h, divendres de 9 a 13 h

COMPOSICIÓ DE LA JUNTA

President:
Joan Antoni JIMÉNEZ,
jjimenez@catsalut.net
Vicepresidenta:
Patricia LLOVERAS,
patricia.lloveras@gencat.net
Vocal de Secretaria:
Josep M. MASACHS,
ahcvilafranca@impacte.com
Vocal de Tresoreria:
Marta ALBA,
arxiu@llagostera.org
Vocal de Relacions Internacionals:
Joan BOADAS,
jboadas@ajgirona.org
Vocal de Formació:
Miquel SERRA,
miquel.serra@pas.udg.es
Vocal de Treball, Estatus Professional:
Josep CONEJO,
jcmuncada@gmail.com
Vocal d'Activitats i Difusió:
Carme GARCIA,
carme.garcia@lycos.es
Vocal de Relacions Institucionals:
Marc TAXONERA,
biblioteca@abmontserrat.es
Vocal de Projectió Professional:
Emília CAPELL,
ecapell@bcn.cat
Vocal de Publicacions:
Albert CURTO,
acurto@baixebre.cat

administracions centrals en el marc de la reforma de l'Estat? Amb la carta, els ofereixo els actes del col·loqui que organitzem l'octubre sobre els arxius dels homes polítics: a veure si pensen en els seus propis arxius.

14 de maig: participo per primera vegada en la reunió de la junta executiva de l'SPA, a Kioto (el Japó). El meu predecessor era vicepresident de la secció, ara em toca a mi. La reunió m'entusiasma, i amb el suport ferm del company Boadas Raset, no dubto de presentar la meua candidatura per a la presidència de l'SPA el 2008. Bé... no només representaré els professionals francesos a França, sinó també a l'estranger, i amb un nou repte: l'SPA s'ha compromès a organitzar amb Espanya la Primera Conferència Internacional d'Associacions Professionals. Parlarem del futur de les associacions i del seu paper en la societat.

22 de maig: una delegació de la nova junta executiva de l'Associació presentarà a la directora dels Arxius de França, Mme de Boisdeffre, el que seran les principals orientacions de l'Associació en els tres pròxims anys. Jo treballo amb ella en la direcció, encarregada de relacions internacionals. Aquí ve el primer dubte, la primera dificultat: serà possible compaginar la lleialtat envers la institució on treballo –l'Estat– i les meves conviccions professionals i deontològiques? Uns membres de l'Associació també en dubten... No obstant això, recordo una anècdota, quan, asseguda al costat de la directora, representava jo la nostra associació a l'Assemblea General 2004 de l'ICA. Es tractava de votar una resolució sobre els arxius desplaçats, en què es proposava la creació d'un grup de reflexió internacional sobre el tema. La directora i jo no vam votar el mateix, per raons que les dues vam entendre perfectament: ella perquè representava França, jo perquè era una professional interessada a trobar una solució professional a un problema polític. Així doncs, em va semblar possible exercir ambdós papers, sense oblidar que, per damunt de tot, soc una professional dels arxius. L'entrevista amb la directora resulta molt positiva, amb perspectives de col·laboració.

23 de maig: col·laborem amb una altra associació que es preocupa per la formació de joves que no aconsegueixen integrar-se a la vida professional. Identifiquem un perfil professional d'"agent tècnic d'arxius" i amb l'ajuda de deu empreses i del Consell Regional d'Ile de France organitzem la formació de deu joves, amb pràctiques en les esmentades empreses. El 23 de maig remetem els «diplomes» a la primera promoció i quedem que serà precís continuar amb el programa. 30 de maig - 2 de juny: sóc a Islàndia, «enmig del no-res», participant en un taller amb un grup de projecte d'EURBICA, branca europea de l'ICA. Intentem elaborar una metodologia de formació de formadors en el *records management*. Proposo preparar un mòdul amb un col·lega francès i experimentar-lo en el marc de l'AAF. Juny: nou govern, nova consellera per als arxius al Ministeri de Cultura. He de sol·licitar una entrevista. Entre els temes que vull parlar amb ella hi ha la posició del ministre sobre la delicada qüestió de la reutilització comercial per part d'empreses privades de les dades públiques. Pensem a publicar un comunicat de premsa sobre el tema.

19 de juny: trobada amb una col·lega de la junta executiva; parlem de la carrera dels joves que treballen per a les col·lectivitats territorials. Sorgeix el debat: defensem la professió, per cert, però no som un sindicat...

22 de juny: participo en la «jornada de primavera» de la secció de les empreses privades de l'AAF. El tema és «Arxivers i Informació Estratègica». La jornada la porten els arxivers d'empreses, tanmateix el tema també ens interessa als arxivers públics i jo vull fomentar més la col·laboració entre les seccions de l'Associació. Aquesta jornada ofereix també l'oportunitat de presentar la nova publicació de la secció: «La seguretat en els arxius».

21 de juny: primer dia de l'estiu. Encara viva (la pregunta me la sol dirigir Joan Van Albada, secretari general de l'ICA: Encara viva?), i amb ganes de continuar. Aquest compromís val la pena...

La Junta informa

Sessió 3/ 2007, de 26 de març

En aquesta reunió es prengueren els acords següents:

- Nomenar en representació de l'Associació d'Arxivers de Catalunya al tribunal de selecció per cobrir una plaça de tècnic d'arxius de l'Ajuntament de Ripoll la Sra. Maria Lurdes Bailao de Jesús, arxivera de l'Ajuntament de Santa Perpètua de la Mogoda (com a titular) i la Sra. Agnès Rueda Bueno, arxivera de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació Barcelona (com a suplent).

Sessió 3/ 2007, de 25 d'abril

En aquesta reunió es prengueren els acords següents:

- Liquidar a la FUAB pel concepte de formació continuada un total de 1.335,24 € corresponent als exercicis de 2003 a 2006.
- Nomenar en representació de l'Associació d'Arxivers de Catalunya al tribunal de selecció per cobrir

una plaça de tècnic d'arxius a Tarragona el soci Sabí Peris i Serradell.

- Nomenar representant de l'Associació al tribunal de selecció per cobrir la plaça d'arxiver de l'arxiu fotogràfic de l'Ajuntament d'Olot, Miquel Serra i Fernández.

Moviments de socis

Altes

Socis numeraris: Jimena MARTINEZ SEISEDOS, Marion LOCHARD, Núria CARRERAS FONT.

Socis adherits: María GARCIA PARDO, Oriol BORRAS COLL.

Estudiants: M. Isabel PEREZ ESCAMILLA, Marta GRASSOT RODRESA, Jesús CASTILLA PRADO, Cristina GALOFRE BONELL, Joan PEREZ VENTAYOL.

Canvis de condició

D'adherits a numeraris: Montserrat CLAVELL PAU.

Baixes

Socis adherits: Judit PARES